

Q. D. B. V.

DE

RATIONIBUS
DECIDENDI,
PARTIBUS A JUDICE
COMMUNICANDIS VEL NON
COMMUNICANDIS;

*Occasione REGIÆ Ordinat. Supremi Appel-
lat. Tribunalis Berolinensis, Tit. XLVIII. §. IV.*

PRÆSIDE

JOHANNE WILHELMO
WALDSCHMIDT,

Jcto, ACADEMIÆ MARBURGENSIS PRO-
CANCELLARIO ET ANTECESSORE, REGIMINIS
PRINCIPALIS CONSILIARIO,

DIE XVI. JANUARIi MDCCXXIII.

IN AUDITORIO MAJORI AD LANUM H.C.

PUBLICE DISPUTABIT,

A. & R.

ALEXANDER HENR. KLENCKE,
VÆSALIA · CLIVENSIS.

MARBURGI CATTORUM,

Typis PHILIPPI CASIMIRI MÜLLERI, Academ. Typogr.

DENUO RECUSA WETZLARIÆ,

Typis NICOLAI LUDOVICI WINCKLERI.

ANNO MDCCXXIX.

DISSERTATIONIS,
DE
RATIONIBUS DECIDENDI,
PARTIBUS LITIGANTIBUS VEL
COMMUNICANDIS, VEL NON
COMMUNICANDIS,
PRÆFAMEN.

§. I.

Um multa præclare sancita & tradita ab iis reperi-
antur, qui circa Administrationem Justitiæ, abusi-
bus, Seculi vitio invalescentibus, vel, ut Legumla-
tores obicem ponere, vel, ut Doctores, pro emen-
datione illorum, in medium consulere allaborârunt:
haud scio tamen, an quidquam magis salutare, aut
gravius unquam prolatum sit, Oratione illâ, quâ Michaël Hospita-
lius, summus ille Galliarum Cancellarius, nomine Regis sui, Ca-
roli IX. apud Thuanum *Histor. lib. 35. ad Annum 1563.* Senaturn
Rotomagensem, de partibus Officii, inter alia, sequentibus verbis
admonuit: *Rex, Senatoribus injungit, ut in Manere suo rectè rite-
que versentur, Edicta & Regias Constitutiones, ut jurisjurandi so-
lennis Formula fert, servent, nec, quod inveterato errore Supremi
Judices sibi licere putant, Legem, dum interpretatione mollire conan-
tur, cavillatorie detorqueant & enervent: omni affectu vacent, nec
quidquam gratiâ, odio, aut præjudicio agant, denique castas & pu-
ras à sordibus manus ad Justitiæ Sacra asserant, nec Litigatoribus eâ
in re indulgeant, sed nec litem ex lite serant, ambages, &*

longa litium sufflamina recidant ac contrahant, & ita agant, ut, quicquid egerint, ab omnibus conspici & cognosci velint. Neque tam de iis, qui Curiae Secreta ad Regem deferunt, conquerantur, quam diligenter caveant, ne quid hujusmodi fiat, quod ad Regem deferri debeat. Neque enim contra jus jurandum committit, qui ad Regem, quae emendatione indigent, non animo obtrectandi, sed Reipublicae subveniendae causam defert. Profecto, quot verba, tot rerum pondera istem comprehendit, quilibet ultrò agnoscat.

§. II.

Iisdem Prudentiae Legislatoriae & Justitiae Regulis superstructa est *ORDINATIO JUDICII CAMERALIS BEROLINENSIS*, in *SUPREMUM APPELLATIONUM TRIBUNAL* nunc evecti. Hanc, inquam, Ordinatione non minus, quam innumeris aliis Constitutionibus Regiis, à *FRIDERICO Sapiente*, Gloriosissimae Memoriae Rege, olim promulgatis, in Terris, Sceptro Borussiae subjectis, ipso facto comprobatum est, emendationem Administrationis Justitiae, non impossibilem esse, utut difficilis illa & cautè suscipienda sit. (a) Idemque *Augustissimus Rex FRIDERICUS WILHELMUS*, ut Legibus non minus armatum, quam Armis decoratum se praestaret, Ordinatione Justitiae (dem *Röniglichen Justitz, Reglement*) veluti primo Auspicio Regio, Anno 1713. promulgatâ, gloriosissimè perfecit. Prae laudatam Ordinationem illam Supremi Appellationum Tribunalis, cum nuper evolverem, ac dispositionem illius circa Rationes Decidendi Partibus litigantibus communicandas, paulò penitus considerarem, non tantum Hospitalii illud: *Judici ita agendum esse, ut, quicquid egerint, ab omnibus conspici atque cognosci velit*, (b) in memoriam mihi revocavi, sed & animum induxi, de Rationibus

Deci-

(a) Sub quo lemmate, Illustris Thomaeus Anno 1717. eruditam Dissertationem edidit.

(b) Planè ut Aegyptii, referente Diodoro Siculo, *Bibliothec. Hist. lib. 1. cap. 48.* inter Statuas suas, Praetorem Judicii ita formarunt, ut Veritatis Imaginem collo appensam, palam praese ferret.

Decidendi, Partibus litigantibus communicandis, vel non communicandis, Specimine hoc Academico differere. In evolutione Thematicis, ita versabor, ut *Sectione I. de Rationibus Decidendi, quas Jcti extranei*, in *II. verò Sectione, de iis, quas ipse Judex concepit*, dicam, non equidem, quantum dici potest, fortasse tamen, quantum debet. Annuat proposito DEUS T. O. M. faveatque Lector!

SECTION I.

De Rationibus Decidendi, quas extranei Jcti conceperunt.

§. I.

Quemadmodum Ratio est anima Legis, ita & Sententiae Judicialis: Leges humanae non aliter justam regulam ac normam alicujus mensuram adimplere valent, quam si Rationibus nitantur, è perenni Juris Naturae fonte petitis, aut saluti Reipublicae, velut supremae Legi Civili, attemperatis. Pariter & Sententia Judicis, cum Libello & Actis Judicialibus conformis esse debeat, Justitiae Regulis haud conveniet, nisi Rationibus suffulta sit, quibus in applicatione Juris ad Factum, motus Judex, Sententiam, eò modo, protulit, eaque Rationes, Regulis Justitiae conformes sint, tunc, inquam, Judex, prout Legibus, Constitutionibus, aut Moribus proditum, rectè demum judicat. Nihilò tamen secius, quod Legum intuitu Julianus & Neratius in *l. 20. §. 21. ff. de Legibus.* profitentur: *Non omnium, quae à Majoribus constituta sunt, Rationem reddi posse, & idè Rationes eorum, quae constituuntur, inquiri non oportere, ne alioquin multa ex his, quae certa sunt, subvertantur.* Idem ferè Jctorum Responsis Seneca *Epist. 94.* objicere videtur, quando ait: *Quid? quod etiam sine probationibus ipsa monentis auctoritas prodest? sic, quomodo Jctorum Responsa valent, etiamsi ratio non redditur.* Ast enim verò, sicut dicarum Legum non alium sensum esse agnoscunt omnes, quam quòd Observantia, Legibus debita, in materia indifferenti, ab ex-

mine *Rationum*, quibus nituntur, neutiquam dependeat, nec ideo, quia ratio non liquet, (c) nec probatur, obsequium Legi denegandum sit, quodque adeo non vetaverint Legumlatores diligentiam in Rationes inquirendi, sed proterviam, Legis obsequium inde suspendendi, unice notaverint, (d) ita nec Senecæ in mentem venisse, ac si JCrorum sententiæ *Ratione* haud nitantur, aut niti debeant, quis non videt? quin potius integer *dictæ Epistolæ* contextus satis ostendit, quod vel ad Laconicas Sententiarum Formulas (e) in Responsis ipsorum obvias, vel ad auctoritatem, quam, nullâ licet ratione additâ, obtinebant, unice respexerit. Planè hodiernum *Rationes*, quibus Sententia nititur, quæque virtualiter eidem insunt, non necessario exprimendæ, aut communicandæ sunt, nisi Lex aliqua nominatim id requirat: quo pertinet id, quod in *Recess. Imper. de Anno 1654. §. 61. & Almæ hujus, nec non reliquarum Academia.*

(c) Quod anima Legis, sit *Ratio*, sed illa, quæ Legis Auctori placuit, non, quam Ratiocinator aliquis sibi excogitat, egregiè illustrat sequens Plutarchi locus, *lib. de his, qui serò à Numine puniuntur, pag. m. 550. Ea Leges, quæ ab hominibus ponuntur, non ubique habent rationem eorum, quæ præcipiuntur, illustrem, imò quadam videntur omnino ridicula, ut, quod Lacedæmone Ephori statim ab initio Magistratus elicunt, ne quis mystacem alat, & ut legibus obtemperent, ne ipsis difficiles sint observatu; Romani, quos in libertatem vindicant, eorum corporibus stipulam tennem injiciunt, & ubi Testamentum condunt, alii scribuntur Heredes, alii vendunt Bona, quod videtur alienum à ratione. Alienissimum illud Socratis, qui in seditione neutri se partium adjungentem ignominia notavit. Et planè multa Legum absurda esse dixerit, qui Auctoris mentem, & Causam Scriptorum singulatim non cognoverit. Nihilque magis ad resolvendam Imperii vim facere, quàm si obsequium, Legibus præstandum, ab Examine Rationum dependeret, Taciti illud, *Histor. lib. 1. cap. 83. confirmat: Si, ubi jubeantur, querere singulis liceat, pereunte obsequio, etiam Imperium intercidit. Apud eundem Annal. lib. 1. cap. 6. verissimè pronunciatum: Eam conditionem esse imperandi, ut non aliter ratio constet, quam si uni reddatur.**

(d) Conf. Huberi *Economia Romana sub dictis Legumlatoribus. & tractat. de Jure Civitat. lib. 3. sect. 1. cap. 2. §. 19.*

(e) De quibus eruditas Observationes congeffit, Dn. Kressius, JCrus Helmstadienf. Celeber. in *Dissertat. de Rationibus decidendi, in variis Juribus & Responsis, cap. 2.*

demiarum, tantum non omnium, Statutis cautum est, quòd Collegia JCrorum, illis, qui Acta transmissere, petentibus, *Rationes Decidendi* communicare teneantur.

§. II.

Utrum verò Judex, qui Sententiã à Facultate aliquã Juridicã, Scabinatu, vel privatis (f) Doctoribus conceptam, publicavit, *Rationes Decidendi* simul transmissas, Partibus litigantibus communicare teneatur? Quæstio est, quam si ex afferentium, vel negantium numero quis æstimare velit, horum Sententiæ haud dubiè accedet. Nec diffitemur etiam, in plurimis Germaniæ Regionibus negativam usu receptam, quin & particulares Rationes alicubi subesse posse, (g) quæ suadeant, Communicationem illam denegandam esse. Quod si tamen illarum Germaniæ Regionum Ordinationes, in quibus Communicatio istiusmodi *Rationum* permiffa, paulò penitus inspiciamus, apparebit facilè, institutum hocce, Regulis Justitiæ & Prudentiæ non adversari, sed potius ad frivolæ Appellationes minuendas plurimum conferre. Id ipsum hac ratione demonstrare allaborabimus, ut primò Ordinationes nonnullas, quibus hoc institutum introductum, in medium producamus, dein in rationes illarum inquiremus, easdemque ab objectionibus, vulgè heic moveri solitis, liberemus.

§. III.

Inter Ordinationes istas primum merito locum occupat, quæ etiam, ut suprâ professi sumus, huic Dissertationi occasionem dedit, REGIA *Supremi Appellationum Tribunalis Berolinensis Ordinatio*

(f) Quod ultimum tamen, suprâ laudatâ Regiã *Ordinat. Justitiæ de Anno 1713. §. 50. in Terris Borussiae*, haud amplius permitti constat.

(g) Ita in Illustri quòdam Regimine, cum de eodem instituto introducendo ageretur, dubium illud obmotum esse novimus, quoniam ibidem Juris sit, Transmissionem Actorum, à Partibus petitam, denegari non posse, vix quenquam in posterum causæ decisionem Judicibus ipsis permiffurum esse, siquidem cognoverit, Rationes Decidendi, quibus extranei fuerunt usi, communicari, quas Judex ipse concepit, non æquè.

dinatio Tit. 48. §. 4. ubi in hæc verba providè cautum: Die außwärtige Collegia Juridica, an welche Unser Cammer- & Gericht Acten zum Spruch versendet / haben bey Abfassung der Urthel die Rationes Decidendi allemal denen Sententien besonders beyzufügen / und mit zurück zu senden / von welcher denen Partheyen auf Verlangen / gegen die Copial-Gebühr / auch ohne deren Råthe Verordnung / von denen Proto-Notariis Abschrift zu ertheilen. His gemina Essendia (Civitatis, nexu Clientelari Borussia REGI devinctæ) Statutis de Anno 1680. & 1685. artic. 19. introducta: (b) Es soll hinfüro kein Urthel / da ordentlich in Scriptis bey dem Rath procediret worden / gültig seyn / es seye dann / daß Rationes Decidendi beygefügt / auch auf Erfordern / denen Partheyen vor die Gebühr communicirt worden / auch soll allemal bey der Aussendung der Herr Referens sonderlich darüber erinnert werden. Nec minus in *Ordinat. Process. Ducat. Magdeburg. emend. cap. 41. §. 9.* disertè provisum: Wann nun ein Urthel bey Unserer Regierung / oder in denen Unter- & Gerichten publicirt / sollen dabey so fort die Rationes Decidendi eröffnet / und zu denen Acten gelegt / keines wegs aber bis nach Ablauf der Fatalien hinterhalten werden / damit sich die Partheyen selbst prüfen / wann die Rationes Decidendi denen Actis gemäß verfaßt / vom Litigiren desto eher abzustehen / dererjenigen Bosheit aber / welche vorsätzlich den Process verschleiffen wollen / desto empfindlicher bestraft werden könne. Idem cautum in der **Sinter-Pommerischen Hof-Gerichts-Ordnung Tit. 65. §. 6.** ibi: Wann man die Urthel ab extraneo Judice eingeholet und publicirt / sollen die Rationes Decidendi auf eines und des andern Anhalten also fort publicirt werden. vid. B. Stryckii *Usus Modern. Pandectar. tit. de re judicata. §. 11.* Ne autem quis existimet,

(b) Quæ Statutorum Essendensium excerpta, Viro Amplissimo Dn. Joh. Christian. Santeno, Jurium Doctori Celeberrimo & Vafaliensium Consuli Gravissimo, in acceptis ferimus, quod ipsum inter innumerabilia beneficia, à Dn. Cognato & Curatore Venerando sibi exhibita, Dissertationis Author & Respondens gratâ mente publicè hâc proficitur & agnoscit.

stimet, in Terris Borussico Sole calentibus hoc institutum, hîc, illîc, solummodò vigere, prætermittere non possumus, *Augustissimum Magnæ Britannie REGEM*, in Terris suis Electoralibus, peculiari Rescripto jam Anno 1711. idem omninò constituisse; (i) in plurimis quoque Westphaliæ Urbibus, maximo Justitiæ comodo, & Litium abbreviandarum compendio id ipsam usu venire.

§. IV.

Jam ad rationes hujus instituti, suasorias & justificas, ubi accedimus, easdem scopo & fini Judiciorum omni ex parte attemperatas, nullo negotio deprehendimus. Judicia enim non alium in finem magis instituta sunt, quam ut veritas eruatur, eâque inventâ, *Suum Cuique*, sine ambagibus & quàm citissimè fieri potest, Sententiâ Judicis tribuatur, huic autem fini nihil æquè repugnat, quàm abusus Appellationum longè maximus, quò illud frivolo prætextu sæpissimè obtinetur, ut Lis, quam Avus cœpit, vix feri absolvant Nepotes. Nihil magis verò, ad temeritatem Appellantium refrænandam, conducit, quam si exacerbati Litigantium animi, mox publicatâ Sententiâ, perspiciant, quibus *Rationibus* motus Judex, ita, ut fecit, pronunciavit, hæ, inquam, si in Jure & Facto fundatâ fuerint, ipsa veritas, dicente Sophocle, *res præpotens*, Partes litigantes, siquidem bonam fidem non planè ejuraverint, com-

B

move.

(i) Ipsum Rescriptum Regio-Electorale heic subjungere lubet: Von Gottes Gnaden / **GEORG LUDWIG** / Churfürst 2c. Råthe und Liebe Getreue; Demnach Wir aus bewegenden Ursachen gnädigt resolviret / daß hinfüro / wann aus eurem Collegio entweder ex officio, oder auf der litigirenden Theile Begehren / Acta an die Universitäten geschicket werden / die bey denen daher einlangenden Urtheln befindliche Rationes Decidendi, wann ein oder ander Theil es suchet / in Abschrift communiciret werden sollen; So begehren Wir hiermit gnädigt an euch / ihr wolleet euch darnach achten / und wegen sothaner Communication die Nothdurfft verfügen. Hannover / den 24. Augusti 1711.

Georg Ludwig / Churfürst.

An die Justiz-Cansley.

Von Hattorff.

movebit, ut à lite discedant, cernentes, quod nullam obtinendi spem habeant, conf. Brunnemann. *Process. Civil. cap. 27. num. 20. & seq. & centur. 5. Decis. 60.* ubi præjudicium. Arumæ. *part. 2. Decis. 1.* Burchard. *de Novis Jurisprudens. pag. 48.* Dn. Kress. *dict. Dissertat. cap. 5. §. 10. & 11.* ubi in transitu mentionem hujus quaestionis ita injicit, ut in nostram sententiam haud obscure concedat.

§. V.

Quodsi etiam alteruter Litigantium, eò Vefaniæ abripiatur, ut videns meliora, probansque; nullis tamen vel frivolis ex causis ad Appellationem prouat, idem institutum ad hoc proderit, ut pars victrix *Rationes Decidendi*, sibi communicatas, Libello supplici, pro Mandato de Exequendo Sententiam, jungat, easque Judici Superiori ob oculos ponat, & sic, demonstrando, nullum Gravamen subesse, efficiat, ut petiti Processus Appellatorii vel planè denegentur, vel Relatio Judicis à quo, prius expetatur. Quo ipso longius in Appellationis Instantia Litigium feliciter evitabit, & quæ, ex tela abusu Provocationis ad Superiorem, nasci solent litium stamina & subregmina, facilius abrumpet. Quinimò si vel maximè, ejusmodi nova (k) allegaverit provocans, quibus probatis, aliter pronunciandum esset; adhuc tamen, *Communicatio Rationum Decidendi*,

(k) Non possumus non in transitu heic notare, quam solidè B. Dn. Ludolphus Hugo, in eruditissimo tractatu de *Abusu Appellationum tollendo & Camera Imperiali immenso earum cumulo levanda*, demonstraverit, injuriam fieri Judici à quo, siquidem Leges sub Monarchico Reipubl. Romani. Statu natæ, inter Arcana Dominationis, ad minuendam Magistratum Autoritatem, ac Libertatem opprimendam, quondam adhibitæ, quales l. 37. *Cod. de Appellation.* & l. 4. *Cod. de tempor. Appellation.* adeò inconsultè hodiernum applicentur, ut Appellantibus, non Deducta deducere, non Probata probare, indiscretè permittatur. Cum tamen Judex à quo, coram Superiore nullo modo redargui, nec pro Gravamine contra eum allegari possit, quòd ea non præviderit, quæ pars provocans, excusso torpore, post Sententiam demum animadvertit. Præstare omninò, siquidem illis, qui citra culpam suam, cuncta Merita Causæ proferre impediti fuere, coram eodem Judice Restitutionem in integrum petere unicè indulgeretur.

cidendi, ad hoc proderit, quo Appellatus, iisdem exhibitis, Judicem Superiorem tanto facilius moveat, ut loco Processuum decernendorum, Judici Inferiori modum præscribat, quomodo Provocanti subveniendum sit, quam viam, ad lites abbreviandas utilissimam esse, cum Mevio *part. 2. decis. 176. & seq.* Illustris Dn. de Ludolph, Assessor Camerae Imperialis Gravissimus, *Commentat. Systemat. Jur. Camer. sect. 1. §. 13. num. 18.* probè observavit, & in *Appendice VIII. Num. 13. 39. 48. 55. 87. 104. 108. 113. 122. 129. 139. 141. 148.* notabilioribus Sententiarum Cameralium Formulis illustravit.

§. VI.

Consequens est, ut videamus, quibus argumentis dissentientes institutum hocce impugnent, quæque incommoda illa sint, quæ, ut ajunt, illud comittentur, eoque efficiant, ut Litibus protelandis fomes suggeratur. Primum quod objiciunt, illud ferè est, *Rationes Decidendi*, ab extraneis conceptas, partem Actorum haud constituere, indeque nec Partibus communicandas esse, eumque in finem non in eadem Charta conscribi, quâ Sententia continetur. Sentiet procul dubio L. B. aliquid equidem eos dicere, qui hæc causantur, ita tamen ut rem ipsam nequaquam expediant. Ut cunque enim non æque pars Actorum, & hactenus eodem modo utrique Litigantium communia sint, quo Scripta Partium, Decreta, Protocolla &c. esse solent, inde tamen non sequitur, easdem Partibus petentibus denegandas esse. Producta Partium invicem communicantur, ut qualibet earum, tela Adversarii excipere, & avertere possit, imò, si contra ipsam Sententiam legitimis remediis insurgere permittitur, cur celarentur fulcra, quibus eadem innititur? parum abest, quin hoc ipso Remedia adversus Sententiam quidem concedantur, via autem præcludatur ad detegendum, ex quo fonte Gravamen profluxerit, num fortè Referens in extrahendis Facti Circumstantiis, formando Statu Controversiæ, & applicatione Juris ad Factum, erraverit. Alterum, quod objiciunt, Carpzovii autoritate satis munitum credunt, quando in *Process. Jur. tit. 16. artic. 1. num. 70. & seq.* ille asserit: *Sententiæ, Rationem,*

nem, non sine periculo & ansa litis protelandæ inseri, quam primum enim Advocatus, contra quem pronunciatum, Rationes animadvertit, nunquam non Sententiam traducere, in dubium vocare, impugnare & evellere studebit, exinde natam esse Disputationem de Nulitate Sententiæ ex falsa causa, pro Ratione Decidendi inserta &c. Ast, quis non videt, Carpzovium de Rationibus Decidendi ipsi Sententiæ inferendis, unice loqui, de quo, quid sentiamus, infra profitebimur; interim fortiora sunt argumenta illa, & pro Communicatione Rationum Decidendi ab extraneis conceptarum quoque militant, quæ ex eodem Carpzovio Brunnemannus Process. Civil. cap. 27. num. 20. citat: *Si justa & sufficiens Ratio Decidendi existat, expressione ejus potius lites amputari, quam protelari, omnes fasturos esse, nisi enim Partis litigantis, vel Advocati animus ab honestate & concordia planè alienus sit, pronunciato quod Juri, Justitiæque rationi nititur, acquiescet; si verò Ratio Decidendi in ambiguo sit constituta, laudandos esse Assessores, quod illam non occultent, nec correctionem pronunciati submetuant, si ratio inepta, expedire potius Sententiam nullam dici, quam ut aliquis ex eadem indebitè patiatur &c.*

§. VII.

Ejusdem ponderis est tertium argumentum, ex eodem Carpzovio petatum, quando enim ille *dict. loc. num. 86.* docet, *vix quæquam inficiaturum, Jctos, de Juribus Partium respondentes, si Rationes sui Decisi his aperuerint, ac per id Consilium dederint, isdem hoc ipso patrocinari &c.* Subsumunt inde contrariæ Sententiæ Patroni, nec Judici licere, Communicationem Rationum Decidendi, ab extraneis transmissarum, Partibus decernere; sive enim à Judice, sive ab extraneis eam obtineant, perinde esse. Verum enim verò manifesta utrobique subest disparitas: Collegium enim Juridicum, Communicationi Rationum Decidendi ab uno Litigantium petitiæ, annuens, evidenti inæqualitati omnino ansam daret, hoc ipso quippe implorans magis instructus redderetur, quam ipsius Adversarius, qui tale quid nec petit, nec petere fortè potuit; neque ad rem facit, aut inæqualitatem illam removet, si dicas, Collegium illud & alteri Parti, Communicationem istam reservare posse,

posse, etenim impartialium nomini & titulo, quo extranea Collegia designantur, haud convenire videtur, id Negotii aut Commercii cum Partibus habere, sufficit illis, Rationes Decidendi Judici requirenti transmisisse, à quo, Partes, earum Communicationem petere possunt, quod si & Judex easdem denegaverit, honestius tamen ipsis videtur, non omnia facere, quæ pro Parte, triumphante inprimis, facere possent, ad summum, jussionem Superioris sui desuper expectare. (1) Quæ cum ita sint, frustra etiam Lynckeri *Decisio 945.* pro contraria sententia allegatur, quippe quæ itidem de Rationibus Decidendi, quas à Collegio Jctorum alterutra pars petierat, disertè loquitur.

§. VIII.

Majorem speciem ostentat illud argumentum, quod ex *Recessu Imperii de Anno 1654. §. Ob* ex auct. schon 2c. 62. quarto loco obmoveri solet. Injungitur ibidem Judicibus, ut Appellatione ad Suprema Imperii Tribunalia interpositâ, cum Actis clausis, Rationes Decidendi, seorsim obsignatas eo transmittant, simulque sancitur, ut in peculiari Cistâ ibidem recondantur, usque dum Referens illis indigeat: inde verò concludunt dissentientes, si in Provocationibus ad Archi-Dicasteria Imperii, Judex, à quo provocatum, Rationes Decidendi, proprio lino, propriæque cerâ munitas, transmittere tenetur, ita ut ab Actis deinceps removeantur, solius Referentis usibus destinata, exinde sequi, quod nec Judicia Regionum Germaniæ Summa aut Inferiora, Rationes Decidendi ab extraneis obtentas, Partibus litigantibus, servatâ licet æqualitate, communicare

B 3

possint,

(1) Quanquam Brunnemannus *dict. loc. num. 22.* hæc omnia non obstare existimet, quo minus Collegium Juridicum Rationes suas & Parti communicare possit: Ratio, ait, *Carpzovii dict. artic. 1.* quia tum Consulenti vices gerat, mihi non sufficit, aliud enim est Consilium suggerere, aliud Rationes sui Facti reddere, & cur etiam Collegio non liceat Consilium suggerere & Parti consulenti respondere, postquam semel concepit Sententiam, præsertim pro Sententia, cum etiam Judex *Prime Instantiæ, in Secunda, pro Sententia postulare possit. Et petente Parte Rationes à Judice, solet Judex eas petere à Collegio, & sic per ambages & sumptus idem potest Pars consequi.*

possint, quin potius iisdem tale quid denegare teneantur. Verum & hic salva res est. Imperator enim & Imperii Status, cum Sanctio illa Recessui infereretur, id tantum decidere voluere, quod *Judices Rationes Decidendi*, Supremis istis Imperii Tribunalibus transmittere teneantur, de eo verò, num *Rationes Decidendi* ab extraneis transmissas, Judex Partibus communicare vel denegare debeat, certè, ne cogitarunt quidem, cum ergò Actiones humanae ab intentione agentium dependeant, nec omne illud quis sentiat, quod ex verbis elici ullo modo potest, facile apparet, verba *dicti Recess. Imper.* à dissentientibus parum congruè ad hanc quaestionem allegari, seu potius detorqueri, (m) ut adeò ex *l. 13. §. 2. ff. de Excusat. Tutor.* ipsis omninò regeri possit, *quanquam verba Legis hunc intellectum præ se ferant, tamen mens Legislatoris aliud vult.*

§. IX.

Ast, instas fortè, in eodem tamen *Recess. Imper. §. 137.* sanciri: *Es sollen auch Chur-Fürsten und Stände des Reichs bey ihren Unter-Gerichten die Verordnung thun / damit / so viel möglich / bey denenselben die Norma des Cammer-Gerichtlichen Processus observirt werde / jedoch mit diesem ausdrücklichen Vorbehalt / dafern bey solchen Judiciis ein anderer Modus eingeführt / und bisz daher beständig hergebracht worden / daß es auch dabey sein obgeändertes Verbleiben haben solle / gleichwohl aber / was von*

(m) Conf. Dn. de Ludolph, gründlichen Unterricht wegen Unterhaltung des Kayserlichen Cammer-Gerichts pag. 127. ubi Protocollum Deputati alicujus ad Comitata Anno 1653. exhibet, in quo pag. 137. hæc Formalia leguntur: *Bei dem 16ten Punkt ist davor gehalten worden / daß über versehen / daß die Relationes oder Causæ Decidendi verpitschirt eingeschicket / und selbige in einer Truhe so lang aufbehalten werden sollen / bisz selbige zur nothwendigen Verfassung der Relation dem Herrn Referenten zugestellet werden / sondern vielleicht besser / daß selbige nicht so lang aus Handen gelegt / sondern alsobald referirt werden möchten / damit der Judex à quo (legendum haud dubiè ad quem) sich so gleich informiren könnte / ob denen Partheyen / ferner in puncto Appellationis zu verfahren / vergünnet werden könne / oder nicht.*

von Abschneidung der Productorum Weitläufftigkeit oben versehen / in acht genommen werden solle. add. *Recess. Deputat. de Anno 1600. §. 15.* Quemadmodum ergò Suprema majoris Reipublicæ Tribunalia *Rationes Decidendi* nunquam communicant, ita nec in Regionibus Germaniæ tale quid permittendum, sed æquum est, Partem componi ad Rationem totius. Fatemur utrò, Judicia Imperialia, Causâ per Appellationem eò devolutâ, Judicem nunquam coactura esse, ut Parti litiganti *Rationes Decidendi* communicet, quo minus tamen in Regionibus Germaniæ quid fiat, *dict. Recess. Imper.* neutiquam impedimento est. Idem, inquam, Legumlatores, Regionum Dominis, ad quos malorum & commodorum sensus citius pertingit, Jus & arbitrium potius relinquere, omne illud in Territoriis suis liberrimè statuendi, quicquid ad lites minuendas ullo modo facere possiet; quid autem singulis Regionibus conducatur, de eo angustia temporis & Negotiorum multitudine impediti, tum ne cogitarunt quidem. Utcunque ergò Judiciis Imperii Lex illa scripta sit, inde tamen adversus institutum hocce, quod in Regionibus, in quibus viget, admodum salutare esse, supra vidimus, nihil inferri posse, res ipsa loquitur. Ut jam non dicamus, *Mev. part. 1. decis. 201.* in materia Appellationis, & *part. 2. decis. 164.* sub exemplo Commissionum decernendarum egregiè demonstrasse, ab Observantia eorum, quæ Supremis Imperii Tribunalibus præscripta, in Judiciis Regionum Germaniæ, salubriter quandoque recedi.

§. X.

Hactenus dicta, satis, ut puto, evincunt, *REGIAM Bero-linensem*, aliasque *Ordinationes*, quibus Communicatio *Rationum Decidendi*, ab extraneis conceptarum, permittitur, vel præcipitur, Regulis Justitiæ & Prudentiæ Legislatoriæ examussim convenire. Illud verò res ipsa loquitur, circa Sententiam, Inquisito dictatam (n) ejus-

(n) Officium Judicis circa Sententiam, in Causâ Criminali, ab extraneis conceptam, pluribus delineavit Dn. Thomasius in *Dissertat. de Judice Sententiam in Causis Criminalibus latam, ab Actu removente.*

ejusque *Rationes*, magis custoditè procedendum esse. Quod si enim Territio realis, aut verbalis, certusve Torturæ Gradus Inquisito decreta, stolidus omninò foret Judex, si vel Sententiam ipsam, siquidem in illa, hæc definita, vel Literas, aut *Rationes Decidendi*, in quibus hæc restrictio continetur, Inquisito integraliter prælegeret, ac communicaret, eoque perveracitæ Delinquentis subterfugium panderet: Et quamvis Doctores ad unum omnes affirmant, quoties Inquisitus, à Sententia, in qua Tortura ipsi dictata, ad novam Actorum Transmissionem provocat, *Rationes Decidendi*, prioris Sententiæ, ipsi communicandas esse, vid. Brunnemann. *Process. Criminal. cap. 8. num. 35. ibique alleg.* id ipsum tamen sub eadem limitatione intelligendum esse, ut hæc talia Reo celentur, communis sensus unicuique facilitè insinuat.

SECTIO II.

De Rationibus Decidendi, ab ipso Judice, Sententiam ferente, conceptis.

§. XI.

Pergimus, secundum partitionem supra institutam, ad alteram Dissertationis nostræ *Sectionem*; ubi circa *Rationes Decidendi*, quæ Judicem ipsum, ad Sententiam ita ferendam, permoverunt, duo seorsim nobis consideranda veniunt: *Primò*, an, & quatenus eadem ipsi Sententiæ inferendæ? *Secundò*, an Judex *Rationes* suas, separatim licet conscriptas, Partibus litigantibus communicare teneatur? Quanquam enim REGIA *Supremi Appellationum Tribunalis Berolinensis Ordinatio*, cujus occasione Tractationem hanc instituimus, heic nihil definiat, eadem tamen *Equitatis & Prudentiæ Regulæ*, quibus Communicatio *Rationum Decidendi*, ab extraneis obtenturam, nititur, fundamenta suggerunt, ad ea, quæ & hoc in casu vel Praxis servat, vel Doctores statuunt, penitus examinanda. Ipsa verò Thematis selecti amplitudo, ut & hanc partem non omittamus, Jure suo postulare videtur. *Primam*

nam ergò Quæstionem quod attinet, abundè notum est, quam acriter Imola, Vivius, Capolla, pluresque Veterum contra Judicem, Sententiæ *Rationes* inferentem, declamaverint, aded, ut factuum eum dixerint, ac talem, cui non tam custodia veritatis, quam voluntas Litigantium cordi sit, vid. Brunnemann. *Process. Civil. cap. 27. num. 20.* Ast enim verò, utcunque recentiorum nonnulli, qui magis receptas Sententias defendere, quam veritatem eruere amarunt, eadem chordâ oberraverint, utcunque etiam ultrò concedamus, quoties *Rationes*, Judicis religionem moventes, vel per se patent, vel prolixiores sunt, quam ut Sententiæ commodè inferi possint, imperiosam illius brevitatem, tædiosâ prolixitate omninò præstare. De cætero tamen, in ipso instituto (o) nihil vitii latere, vel solæ limitationes illæ evincunt, in quibus dissentientes contendunt, Judicem ad hoc teneri, ut *Rationes* Sententiæ suæ inserat; quem in finem potiores casus, quos excipiunt, seorsim expendere, non abs re erit.

§. XII.

Primam Exceptionem, à Regulâ, quam sibi formant, Sententiam sine Rationibus proferendam esse, in eo collocant, si quidem Judex à Regula Juris, vel Dispositione Legis (p) recedat, Menoch. *de Præsumption. lib. 2. num. 81.* Brunnemann. *Process. Civil. dist. loc. num. 20.* B. Dn. Stryck. *Usus modern. Pandectar. dist. loc. §. 10.* Quando autem Judici hanc necessitatem tunc nominatim in-

C

cum-

(o) Tantum quoque abest, ut à Moribus German. id planè alienum sit, ut potius jam dudum olim in gravissimis causis *Rationes* Sententiæ insertas deprehendamus, exemplo sit Sententia Exauctorationis Imperatoris Adolphi Nassovici, in *Chronic. Colmar. pag. 58.* ac Depositionis Wenzslai, apud Goldastum *Constitut. Imper. tom. 1. pag. 379.*

(p) Ita Lauterbach. *Colleg. Theoret. Pract. tit. de Pœnis. §. 32.* asserit, Judicem; quoties Pœnam mitigat, Causam, cur id fecerit, Sententiæ adscribere; & quanquam *l. 6. ff. de Appellation. l. 38. §. 7. ff. ad Leg. Jul. de Adulter.* quas allegat, id non probent, attamen, regula illa generalis, quoties Judex ob justam Causam à dispositione Juris Communis recedit, Sententiæ *Rationes* inferendas esse, eidem asserto subvenit.

cumbere asserunt, quoties Expensas in Sententia compensat; argum. *Novell. 82. cap. 10. Gail. lib. 1. observat. 151. num. 23. sub hoc exemplo, limitationem ipsam, paulò plenius expendere juvabit. Est nimirum indubitata Juris Regula, Victum Victori in Expensas condemnandum esse, in tantum, ut, si hoc pratermiserit Judex, ipse met eò nomine teneatur, l. 13. §. 6. Cod. de Judic. l. 79. princ. ff. de Appellation. add. Concept. revisæ Ordinat. Camer. part. 3. tit. 59. §. 9. ubi dispositum, Expensas non facile compensandas, nec parè nimis taxandas esse, Recess. Imper. de Anno 1654. §. Nicht weniger die Advocati &c. 85. & §. Würde sich aber Achten 2c. 119. Recess. Visitation. de Anno 1713. §. 59. 81. 82. Quoties itaque Judex Expensas compensat, toties à Regula Juris Communis recedit, & in Exceptione se fundat; adeoque, secundum limitationem supra positam, Rationes exprimere deberet, cur à Regula secessum fecerit: Sanè B. Dn. Brunnemannò hæc tanti visa, ut in *Process. Civil. cap. 27. num. 79.* liberè profiteatur, ad *Justitiam promovendam omninò expedire, si Judex remittens Expensas, causas peculiariter exprimere teneretur, licet communiter id non fiat.* Cujus Judiciò tantò lubentius heic subscribimus, quò certius, Doctrinam Pragmaticorum de compensandis Expensis, in casibus nonnullis examen haud ferre. Quando enim, cum Anton. Fabro *Cod. lib. 7. tit. 18. definit. 63. num. 2. Carpzov. Process. Jur. tit. 24. artic. 1. num. 63.* alique statuunt, *inter Consanguineos & Affines Victum Victori in Expensas condemnandum non esse, eò quod Jus Consanguinitatis vel Affinitatis præsumptionem temerariæ litis non admittat, & cum præsumptio illa inter Personas honestas cesset, id inter proximos Sanguine junctos tantò magis obtinere debeat.* Doctrinam hanc, (ipso Carpzovio fatente) debili fundamento niti, imò de Jure falsissimam esse, Illustr. Dn. de Berger *Oeconom. Juris lib. 4. tit. 22. §. 3. nota 5.* pluribus confirmat, ubi Scabinos Wittebergenses Anno 1691. ad Interrogationem T. Reujungs respondisse, memorat: Es seye die*

(q) Responsum hocce Scabinorum Wittebergensium, omni ex parte integrum, exhibet Hornius *Responfor. class. 12. num. 11. pag. 20.*

die von einigen Rechts- Lehrern erfundene Meinung / daß wider die gemeine Regul, die nahe Anverwandten / wann sie gleich im Process succumbirt / mit Erstattung derer Unkosten zu verschonen / in den Rechten nicht gegründet / auch nicht abzusehen / warum ein Verwandter mehr Freyheit als ein anderer / jemanden mit unnöthigen Processen zu beschwehren / haben solle. (q) *Pari modo, lite inter Parentes & Liberos agitatâ, & demum definitâ, Facultatem Wittebergensem, ad Interrogationem Communis. Mühlhufanæ, in causa G. Höpfners contra S. Höpfner Anno 1695. respondisse.* (add. Brunnemann. *dict. loc. num. 78.* ubi docet, *nec bonam famam, Victum, ab Expensis liberare.*) Hæc, ut ad Thefin nostram redeamus, & similia singularium opinionum diverticula, non tam facile sequeretur Judex, Partibus quoque melius consuleretur, siquidem, quoties Expensas compensat, causas simul exprimere obstrictus esset: ipsa verò Condemnatio in Expensas (velut medium Litigantium temeritatem coercendi longè certius, quàm Juramenta Calumnix, & de non frivole appellando) explosâ crudeli, ac publicæ rei exitiosâ misericordiâ erga Vitiligatores, frequentius in usum deduceretur.

§. XIII.

Altera limitatio Criminalia attinet, in his enim Sententiam, Pœnam capitalem, aut corporis afflictivam continentem, *Rationes Decidendi* simul comprehendere debere, *Ordinat. Criminal. artic. 190. & seq.* (ubi Beyer in *Position.*) non tantum provisum, sed & Praxis, non sine gravi causa, idem observat, vid. Brunnemann. *dict. loc. Gail. de Pace Publica lib. 2. cap. 16. num. 9. 10. 11. 14. 17. 18. Lauterbach. Colleg. Theoret. Pract. tit. de re judicata. §. 22. Stryck. dict. loc. Kressius dict. Dissertat. cap. 5. §. 1. Matthæi (r) de Criminibus, pag. m. 732.* (vid. tamen supra *sect. 1. §. 10.*) Tertiam limitationem Brunnemann. & Gail. *dictis locis* in Absolutoria ab Observatione Judiciii ponunt; quandoquidem verò *l. 13. §. 9. Cod. de*

(r) Idem Matthæi *dict. loc.* institutum hocce ex Legibus & Antiquitatibus Roman. pluribus illustrat.

Judiciis, ad quam provocant, id tantum dicit, si Advocatorum culpa, triennium illud, quo de Jure Romano instantia perimitur, effluxum sit, id ipsum in Sententia nominatim exprimendum esse, rectius fortè hæc exceptio cum illâ conjungitur, quam Gail. *dict. loc. cap. 16.* addit: *Rationes Decidendi* tunc exprimendas esse, quoties ex causa inferenda exceptio rei judicata dependet, argum. *l. 18. ff. de Exception. rei judicat.* Eodem recidere videtur, si cum Brunnemanno *dict. loc.* præfatam Exceptionem ita explices: in Sententia Rationes tunc exprimendas esse, quoties illa diversos effectus habeat; id enim circa Absolutionem ab Instantia quàm maximè usuenit. Finge, inquam, Debitorem ideò absolutum esse, quod probaverit, Creditorem, de non petendo intra certum tempus, secum pactum esse, nisi Sententia hoc in casu ita concepta fuerit, ut exinde constet, Reum ob temporalem Exceptionem tantum absolutum esse, Actori id facillimè fraudi esse poterit, eò certè ipsum rediget, ut onus probandi id, quod replicando allegat, Reum tantum ab observatione Judicii absolutum esse, in se suscipere teneatur. Pergunt Gailius & Brunnemannus *dictis locis* Sententiæ & tunc Rationes inferendas esse, quoties Fama in eadem reservatur, (quod ipsum tamen in Foris Germaniæ non semper observari, vel ea, quæ apud Klockium *volum. 3. consil. 184. num. 54. 76. & 80.* leguntur, satis ostendunt.) Nec minus, quoties Infamia irrogatur, idem in Sententia requiri, Gail. *dict. lib. 2. cap. 19. num. 13.* argum. *l. 21. §. 2. ff. de his qui notant infam.* evincit, quanquam enim hic textus de missione Militum ignominiosa tantum loquatur, attamen ob paritatem Rationis rectè huc producitur. Idem in Sententiæ Excommunicationis, Suspensionis, Interdicti, desiderari, ex *cap. 1. de Sentent. Excommunication. in 6to.* constat.

§. XIV.

Pariter & decreto, quo, interpositæ Provocationi ad Superiorem, se locum concedere non posse, Judex Inferior testatur, Rationes Denegationis inferendas esse, in *l. 6. ff. de Appellation. recipiend. & cap. 1. de Appellation. in 6to.* disertè provisum est; add. *Mey. part. 1. decis. 126.* Brunnemann. *ad l. unic. ff. de Libell. dimissor.*

missor. num. 5. nec sine causa, cum enim certi Juris sit, Appellatorem regulariter audiendum esse, Jure meritò etiam Judex à quo, Apostolos Refutatorios, ob qualitatem Causæ, defectum Gravaminis vel Renunciationem Partis decernens, Judici Superiori, Rationes, cur à Regula illa recesserit, ob oculos ponit. Oportandum quoque foret, ut hoc remedio, ad refranandas temerarias Appellationes, quâ datâ occasione omnes illi cordatè uterentur, quibus, ut *suum cuique* quàm citissimè tribuant, sub jurisjurandi religione injunctum. Non aliud certè promptius suppetit remedium, quo temerariæ ejusmodi Appellationes in ipso velut partu suffocentur, quàm si Judex, qui Sententiam Actis & Juri conformem pronunciat, Decreto, quo interpositæ Appellationi, se deferre non posse significat, luculentas Rationes inferat, è quibus Superior primo statim intuitu animadvertat, ob naturam causæ, Privilegium, vel defectum Gravaminis, Appellationi locum non esse. Id verò, si insuper habuerit, indeque Judex Superior Circumstantiarum ignarus, Processus decernat, Literis Informatoriis, (*Schreiben um Bescheid*) pro indole negotii, ne quidem petitis, sibi met imputet, quod temerariæ Provocationi, in tempore obviam non iverit. Hactenus adductis limitationibus Lauterbachius *in Colleg. Theoret. Pract. tit. de re judicat. §. 21.* denique & hanc addit, nisi quibusdam in locis speciatim receptum sit, ut Sententiæ *Rationes Decidendi* inferantur.

§. XV.

Quodsi igitur his omnibus perpensis, calculum ritè subducamus, ex ipsis limitationibus, earumque fundamentis, facile constabit, ipsam Regulam invertendam, & ita potius formandam esse, Judicem, Sententiæ *Rationes Decidendi* inferentem nec injustè, nec imprudenter agere: indeque Brunnemannum *in Process. Civil. cap. 27. num. 21.* non sine gravi causa affirmasse; *ut cunque Judex de Jure Communi ad hoc non teneatur, l. 11. Cod. de reb. credit. l. 3. Cod. de fruct. & lit. Expens. cap. 16. X. de Sentent. & Interlocut. salubriter tamen constitui posse, ut in quavis Sententia Rationes exprimere, aut, si ob varietatem & numerum Quaestionum fieri commodè nequeat, easdem seorsim colligere, & Partibus communicare teneatur,*

èd quod Pars victa, Rationibus convicta, facilius cedat, aut ad minimum hanc ratione, id obtineatur, ut puncta illa, quæ in Prima Instantia jam discussa, in Secunda omittantur, & Judex Appellationis, perspectis Rationibus & fulcris prioris Sententiæ, tantò facilius inveniat, quid pronuntiandum; quodsi etiam Ratio Sententiæ addita, inepta fuerit, expedire potius Sententiam nullam dicere, quam ut ex ea damnum quis sentiat. (s) Quâ occasione nec illud omittere

(s) Addantur Joh. Oldendorpii *Progymnasim. Actio. Forens. class. 7. act. 1.* ubi de eadem quæstione, verbis tamen acerbioribus quàm par, ita dicit: *Ineptissimè quidam sic colligunt, est quidem in Sententiam referenda nominatim Causa principalis, ob quam dicta fuerit, sed procedit tamen, si nullam habeat causam. 1. quoniam ha causa. ff. de suspect. Tutor. Alii mox frigidam suffundentes adjiciunt in gratiam malorum Judicum, (absit à nobis injuria) hanc Sacrilegam vocem: factus est Judex, qui causam exprimit in Sententia: quoniam fortassis ineptam asserens, proderet ignaviam suam. Inde nata est Clausula longè perniciosissima, aus dazu bewegenden Ursachen/ scilicet, ut statim cogites, Judicem dum Sententiam diceret, in tertium Cælum raptum fuisse, & multas habuisse rationes, quare sic pronuntiaverit, quas tua mens non capit, ne interim suspiceris; illum Actionem tuam, vel Exceptionem prorsus non intellexisse. In summa, breviter dicam, tria sunt, quæ corrumpunt Judicia hoc tempore, ut vel invidis Judicibus ac omnibus Causidicis, quantumvis optima fide rem gerentibus, nihil tamen habeant Juris & Æquitatis, nihilque minus, quàm Judiciorum nomen mereantur. Et quântò plus fuerint reformatæ, tantò magis discedant à recta judicandi ratione, (1.) In principio Judiciorum non exprimit Actor Nomen Actionis, neque Reus caput Exceptionis suæ, sicque uterque semper ambulat in tenebris, & Judici tenebras offundit: (2.) In medio nullus est finis Scripturarum, ad Causam nihil pertinentium, quibus perlegendis vix hominis atas sufficeret: (3.) In fine Judices non expriment Causam Sententiæ, veriti, ne ineptam dicant. Interim securi pronuntiant ut volunt. Dic, rogo, insaniuntne omnes? Aut enim habent justam causam, ex capite Actionis, & eam intellegunt, dic, cur non adjiciant, ut & sibi, & Litigatoribus satisficiant? Aut non habent, vel non intelligunt, quid igitur in dubio pronuntiant? Solve nodum hunc, si potes. Quæ singula, nostra equidem haud facimus, quod tamen propositam quæstionem attinet, Oldendorpii rationes haud dubiè solidiores sunt, Philosophia illâ, quâ Otto Melander (sub Ferdinando III Consiliarius Cæsareus Aulicus) quondam usus, de eodem argumento scribens: *So wenig der medius Terminus secundum Aristotelem, oder Argumentum tertium secundum Ramum, Conclusionem ingrediit/ so wenig soll Ratio Sententiæ ipsam Sententi-**

tere (t) possumus, in Regno Daniæ simile institutum vigere, cum hanc tamen differentia, quod Judex ibidem non tantum *Rationes*, sed & *Legum Capita* in Sententia exprimere teneatur; ita enim Author des *Monathlichen Staats-Spiegels* (u) *de Anno 1699. Mens. Aprili*: Der König Waldemar hat nebst denen Bischöffen und Senatoren die Dänische Geseze so deutlich zusammen getragen/ daß ein jeder/ auch Ungelährter/ sein Recht oder Unrecht daraus erkennen/ und sein eigener Advocat seyn kan. Wann einer will/ kan er in der wichtigsten Sache/ innen Jahr und Tag/ alle Instanzien durchgehen/ und seine Sachen zu End bringen. Der Instanzien seynd drey/ und werden in der zweyten und dritten die Partheyen zu keinem neuen Schrift- & Wechsel zugelassen/ sondern die Acta ex officio untersucht/ und der Spruch à quo, in welchem der Richter die Geseze und *Rationes*, wornach er also gesprochen/ anführen muß/ schleunig *cor-* oder *reformirt*. Und ob man wohl meinen solte/ daß dieselbe Art/ ohne grosse Kosten zu processiren/ die Unterthanen zu desto mehr

am, tanquam Conclusum finale, ex Actis resultans, ingrediunt/ &c. vid. Actenmäßige Species Facti, cum Deductione Juris in Sachen der Bischoffl. Speyerischen anmaßlichen Præntion contra die Reichs-Stadt Speyer/ wegen Demolition der Bestung Udenheim/ nunc Philipsburg genannt/ ibique Adjunctum Lit. B.

(t) Illud quoque superioribus addendum censemus, in Sententiis ab extraneis conceptis, *Rationes Decidendi* iisdem insertas, sæpissimè deprehendi, & non ita pridem adhuc observavimus, Collegium JCorum, in ardua quadam causa, ad Judicem requirentem, scripsisse: *Es seye in der intricaten Sache die Sentenz also abgefasset/ daß die Rationes Decidendi daraus zu ersehen.*

(u) Postquam memoraverat, Corpus Juris Daniæ, das *Loh-Buch*/ Idiomate Germanico impressum esse. Factum illud auspiciis Henrici Weghorst, U. J. D. qui Anno 1698. jussu Regis Daniæ Christiani V. Corpus illud Daniæ Juris, sive *Codicem Christianianæum*, ex omnibus Regni Legibus antiquis, Regiisque Edictis collectum, primum in Sermonem Latinum transtulit, in sequente verò Anno, Versionem illius Germanicam quoque edidit.

rerem Gericht's Zwang veranlassen werde / so ist doch solchem Muthwillen dadurch genugsam vorgebogen / daß die Streit'süchtige nach Befinden zu harter Straff gezogen werden.

§. XVI.

Restat, ut de eo adhuc dispiciamus, num *Judex Rationes, Sententiæ*, quam concepit, non insertas, Partibus seorsim communicare teneatur? Pro affirmativa equidem, militare videtur, quod solida ratio differentiæ dari nequeat, quare extraneorum *Rationes, Partibus* communicandæ sint, hæ non æquæ. Constat etiam in nonnullis benè ordinatis *Judiciis*, id ipsum *Lege Publica*, injunctum esse, ac hodiernum frequentari. Quid *Essentiæ* hæc in parte constitutum sit, verba *Statutorum* suprâ adducta satis loquuntur: novimus etiam in hodiernum usque diem, sub *Pœna Nullitatis, Sententiam* ibidem publicari non posse, nisi *Referens Rationes Decidendi* prius consignaverit, eas quoque unâ cum *Sententia Partibus* communicari. De *Saxonia Electorali*, *Dn. Wernherum, Antecessorem Wittebergenfium Celeberrimum* audire juvabit, testatur ille *Observat. Forens. part. 4. observat. 172. num. 3. & 4. vigore peculiaris Mandati Regii, ibidem necessitatis esse, ut Rationes Sententiæ addantur, quoties vel Libellus, ut ineptus rejicitur, (x) vel Sententia definitiva fertur. Addit, multum tamen referre, an Ratio Decidendi ipsi Sententiæ, vel Decreto inserta, an seorsim adjecta. Priori casu, ubi falsa fuerit, non tantum remedio suspensivo propterea locum esse, sed & talem Sententiam, post Decendum elapsam, ex capite Nullitatis impugnari posse, teste Rivino ad Ordinat. Process. Jur. Saxon. tit. 38. enunciat. 3. Posteriori autem casu, Rationes istas separatim spectari, nec partem Sententiæ esse, adeoque adversus illas nec remedio suspensivo locum esse: ubi in transitu notamus, ultima citatæ *Observationis* verba id sibi velle, *Rationes Decidendi*, seorsim consignatas, per se vires rei judicatæ non conse-*

(x) Exemplum ejusmodi *Sententiæ*, cui in casu rejectionis *Libelli*, tanquam inepti, *Rationes nominatim insertæ*, *Dn. Wernherus Observat. part. 4. pag. 652. in Supplementis ad part. 1. observat. 87. exhibet.*

consequi, & si vel maximè plus in illis determinatum, quam in *Sententia* expressum sit, remedio tamen suspensivo adversus illas opus non esse, conf. *Dn. de Berger Oeconom. Jur. pag. 1039. Dn. Böhmer. Usus modern. Jur. Canon. tit. de re judicat. §. 14.*

§. XVII.

Quicquid tamen ejus sit, abundè notum est, in paucissimis *Judiciis* tale quid usu venire, in reliquis verò, *Praxi* tantum non universali, diversum obtinere, & *Judicem, Imperanti* quidem omni tempore *ὑπεύθυνον*, *Partium* verò litigantium intuitu, *ἀνυπεύθυνον* esse, quin & salva ipsius *authoritate, Rationes Decidendi*, *Partes* ab eodem exigere haud posse, communiter existimari. Eoque intuitu, nec *Rationes Æquitatis*, quæ allegari possent, rem conficiunt, cum in ejusmodi negotiis æquum & justum esse possit, quod non est *Jus*, planè sicut *Moneta*, optimi licet *Metalli*, sed *Principis Imagine & authoritate* haud signata, *Moneta* tamen est reprobata. Quod si verò quæstio sit, num conducat, ejusmodi *Legem* introducere? sentiet haud dubie *L. B. institutum* hocce, illis præsertim in casibus commendandum esse, in quibus *Doctores*, ceu suprâ vidimus, uno velut ore, *Judicem* adstringunt, ut *Sententiæ Rationes* inferat. Quod si enim, tale quid, vel usus non ferat, vel *prolixitas Rationum*, haud permittat, utilissimum omninò foret, si eadem *Partibus* seorsim communicarentur, prouti suprâ deducta neminem dubitare sinunt. Istis verò *Causis, Matrimoniales* addendas esse, (y) complura persuadent.

D

§. XVIII.

(y) *Criminalibus* enim comparantur, argum. cap. fin. de *Procurator. in 6to.* & inter gravissimas ac periculosissimas *Causas* referuntur, *Brunneman. Process. Civil. cap. 23. num. 28. Mev. part. 2. decis. 364. num. 6. indeque, Matrimonium species Servitutis esse, dicitur Gail. lib. 2. observat. 94. num. 6. & 7.*

§. XVIII.

In reliquis Causis, ita Judex cordatus Sententiam concipiet, ut, quoad possibile, ac Stylus Curiae permittit, Partes ex eadem intelligere possint, quibus ex *Rationibus* religio ipsius permota sit. Eoque pertinent, quae Dn. de Lyncker. *Decis. 945.* sequentibus verbis, graviter non minus quam prudenter monuit: **Wobey** dann freylich nicht zu billichen/wann die Collegia ihre Sprüche dergestalt an sich selbst auf ein Geheimniß / und Reservation einrichten / daß die Parthey nicht weiß / wie sie sich helfen solle / und wie offer in denen Urtheilen vorkommt / daß die Klage / inmaßen sie angebracht / nicht statt habe; Item, wie gebetten / so abgeschlagen / dann wo anders es sich füget / daß der Parthey die Fehler zu verstehen gegeben werden / und man das selbe eben nicht pro consilio, oder incentivo ad litem achten kan / daselbst dem Publico, und oft armen Partheyen / auch Advocatis ingenuis besser gedienet / daß man selbige nicht gar zu sehr ins weite Feld verweise / und hat billich ein Collegium mehr auf die Beförderung der Justiz nach seinem besten Verstand zu sehen / und sich desfalls mehr vor unzeitigem Meistern und Durchziehen nicht zu scheuen / als durch Verdrückung der Nothdurfft / eine oder andere Parthey zahlen zu lassen / und auf eigene Reputation zu achten / daß man sich nicht jemand bloß zu geben habe.

§. XIX.

Eodem pertinent, quae *Concept. Ordinat. Camer. part. 1. tit. 22. §. 10.* quoad Decreta Extrajudicialia, his verbis disposita: **Wir** ordnen und befehlen / wann um Proceß supplicirt wird / und der Referenten Ermessen nach / an den Narratis oder Petitis etwas Mangel seyn solte / welches vom Supplicanten durch weiter Suppliciren leichtsam verbessert werden möchte / daß sie (die Assessores) alsdann den gewöhnlichen

lichen alten Stylum, auf vorgebrachte *Narrata* abgeschlagen / oder wie gebetten / so abgeschlagen / oder dergleichen in Verfassung der Decreten observiren und folgen / auch NB. die abschlägige Decreta jederzeit dermaßen begreifen / damit der Supplicant, woran der Mangel / in etwas abnehmen und verstehen möge: conf. *Formulae Decretorum Extrajudicialium*, quas Dn. de Ludolph *Commentat. Systemat. Jur. Camer. Append. VIII.* subjunxit, additâ *sect. 2. dict. tractat. §. 26.* & *Blumii Proceß. Camer. tit. 64. num. 87.*

§. XX.

Hæc sunt, L. B. quæ, secundum Statuta & Jura hactenus enumerata, de *Rationibus Decidendi*, à Judice vel Sententiae inferendis, vel Partibus seorsim communicandis, dissertare volumus. Dum verò institutum hocce ab Iniquitatis, vel Imprudentiæ notâ, quâ vulgò traduci solet, vindicare allaboravimus, (z) Mores aliarum Civitatum, quibus, ex specialibus fortè rationibus, diversum obtinet, vellicare haud præsumimus, probè gnari, illa demum instituta & Jura optima esse, quæ Civitati, in qua observari debent, accommodata, & ad statum illius plenissimè directa. Vicissim tamen nec objectionem illam, quam supra jam tetigimus, moramur, magis scilicet optandum, quam sperandum esse, ut is, contra

D 2

quem

(z) Minimè omnium quoque Supremorum in Imperio Tribunalium Observantiæ, ullâ ex parte detrahere animum induximus, quin potius, quando *Gailius de Pace Publica lib. 2. cap. 6. num. 14.* testatur, in Camera Imperiali causam in Sententia nunquam exprimi, excepto tantum casu fractæ Pacis Publicæ, id ipsum peculiaribus, eoque gravioribus Rationibus niti, ultrò fatemur. Interim tamen, præfatam *Gailii* regulam adeò universalem non esse, ut non aliquando, præsertim in Causis arduis, Sententia ita concipiatur, ut *Rationes Decidendi* non obscurè inde elucescant, recentiora Præjudicia nonnulla, quæ in promptu sunt, confirmant.

quem pronunciatum , perspectis Rationibus , quæ vel Extraneos , vel Judicem ipsum , ad Sententiam ita ferendam permoverunt , in iisdem acquiescat , quin potius metuendum esse , ne ob insanabile litigandi cacoëthes , plurimos tenens , occasio inde arripiatur , ex *Rationibus Dubitandi & Decidendi* nova tela contra Sententiam fabricandi. Modò enim Pœnæ temerariis Litigiis præstitutz , aut præstituendæ , rigidè exigantur (prout de Regno Daniæ suprâ observavimus) de cætero , ob solum perversorum hominum abusum , institutum ipsum haud poterit contemni ; ea enim Rerum Civilium fors & conditio est , ut vel saluberrimè excogitata , in abusum facilè trahantur , nihilque frequentius , quàm ut injuriarum occasio inde nascatur , unde Jura nasci debebant , l. 6. Cod. unde vi.

Imò , ut Senecæ verbis , *Natural. Quæst. lib. 5. cap. 18.*

finiamus ; Nihil tam manifestæ utilitatis est , quod non in contrarium transferat culpa.

T A N T U M !

